

Mijn reis om Ithaka

Mijn reis om Ithaka

Net als Odysseus vertrok ik vorig jaar van Ithaka met een missie. Waar Agamemnon Odysseus verleidde om mee naar Troje te gaan, begon mijn reis met een gesprek met Gerben, de directeur van Ithaka. De verleiding bestond uit een vacature, die van teamleider. Ik twijfelde of dat mijn volgende stap zou kunnen zijn. Gerben vroeg me of ik naast een leider ook een leidinggevende was en hij liet me een andere weg zien; die van pedagogisch leiderschap. Een belangrijk aspect op de school Ithaka. Immers, onze missie bestaat uit het bieden van een veilige haven (Ithaka) en het begeleiden van jongeren naar een volwassen bestaan. Luc Stevens heeft een groot aandeel in het gedachtegoed van menig Ithaka docent. Het gaat altijd om het kind, de pedagogiek, met alle kansen om het zelf te doen binnen handbereik. Verdieping in deze pedagogiek, en mijn leidende rol daarin, sprak me direct aan, het past bij mij. Ik ging de reis, de uitdaging aan. De opleiding Pedagogisch Leiderschap werd mijn eerste stap, mijn eerste bijeenkomst was mijn Troje.

Troje en lef

Hoewel ik dacht dat ik me goed vermomd had, zoals het paard van Troje, zagen mijn mede-cursisten mij toch echt. Kwaliteiten die niet altijd gezien worden bij mij, door mijn vaak wat lieve uiterlijk, werden direct bij de eerste indruk gezien en benoemd. Het deed me erg goed om te horen dat men mij beschreef als ondernemend en krachtig, 'met lef'. Eigenschappen die ik ontwikkelde als kind en puber, en die nog altijd van invloed zijn op mijn huidige zelf. Ben ik dan ook een leider? En wat voor leider ben ik dan? De presentatie van mijn poster maakte een prachtig gesprek los en ik kreeg mooie woorden mee: *"Stevig, innerlijk kompas. Betrokken, supergemotiveerd, energie, hart voor kinderen: ze moeten heel blij met je zijn daar..."*

Ik vertrok die dag vol met complimenten en vragen. Ik wist dat ik minimaal drie vraagstukken (de bollen *pedagogisch kompas*, richten op *potentieel en moed*) zou tegenkomen op mijn verdere reis. Mijn pedagogisch kompas had ik nodig om mijn richting te bepalen, hiervoor zou ik me richten op potentieel van leerlingen, het team en collega's van andere VO scholen. Vervolgens zou ik onderzoeken in hoeverre ik voor mijn pedagogisch kompas durf te staan, met als grootste uitdaging de moed om los te laten. Met ['The blind scene' van Ray Charles](#) op mijn netvlies en in mijn hart. Deze scene raakte me diep, omdat ik nog altijd van nature liever zorg dan loslaat.

Lotusbloem en liefde voor de klas

Als een eiland vol lotusbloemen, was mijn nieuwe klas met leerlingen die uit zouden stromen naar het reguliere VO. Leerlingen met een verhaal en een behoefte. Als docent, mentor en mens ga ik vol passie op in de verhalen van de leerlingen. Vooral de leerlingen van Ithaka, die vaak al zoveel reizen hebben gemaakt, nog vol in hun eigen Odyssee zitten, en zo enorm veerkrachtig zijn dat menig volwassene hiervan zou kunnen leren. Het voelt voor mij als docent veilig om me te focussen op mijn eigen klasje, een vriendelijke minisamenleving in de grote boze wereld. Loslaten is mijn grootste uitdaging, al zolang ik docent en moeder ben. [Korczak](#) spreekt zich duidelijk uit over de rechten van het kind. Een kind, leerling, klas, is geen bezit. *'Magna Carta Libertatis'*, een grondwet voor het kind. Kinderen weten beter wat ze denken en voelen dan wij. Dat kwam bij me binnen en dat nam ik mee in mijn lessen. Ik kreeg meer vertrouwen in de eigen capaciteiten van de leerlingen. Hierdoor kon ik ze meer loslaten en werd de stap naar buiten de klas makkelijker voor mij. Een wereld die lonkt en waar ik nog zoveel meer kan betekenen en leren. Ik ging me uiteindelijk richten op twee mooie nieuwe uitdagingen. Maar niet zonder eerst nog wat lessen te leren.

Sirenen in de ruimte

Op zoek naar wat ruimte, vervolgde ik mijn reis. Mijn doel was nog altijd onduidelijk. Wat wilde ik bereiken met dit traject? Zou ik een teamleider of een directeur willen en kunnen zijn? Of wil ik me juist focussen op de inhoud en de pedagogiek? Al zoekende had ik (te)veel verschillende taken op me genomen. Zoals de Sirenen die Odysseus probeerden te verleiden, vulden meer en meer taken mijn ruimte. Dit werd bijzonder zichtbaar toen ik de bollen van Frank Weijers gebruikte om mijn werkzaamheden in kaart te brengen. Een doel is niet hetzelfde als een bedoeling. Hoewel ik aardig wat taken in het midden kon zetten; dat wat mijn bedoeling is en past bij mijn pedagogische opdracht en op een manier die bij mij past, werd ook duidelijk dat ik veel taken deed die niet passen bij mijn pedagogische opdracht of dat ik ze deed op een manier die niet bij me past. Mijn onderzoek werd de basis van het ontwikkelgesprek met mijn leidinggevende Allal en zo droeg ik een aantal taken over en ging ik me richten op taken die ik op een andere manier uit wilde voeren. Allal zag de verandering bij me het afgelopen jaar. Hij gaf aan dat ik meer rust uitstraalde.

Kleine eilandjes met een boodschap

Op mijn reis nam ik nieuwe ontdekkingen mee. Zo leerde ik hoe de manier van luisteren invloed heeft op de verbinding die je maakt met je gesprekspartner. Hoe bijzonder het is als je probeert uit jezelf te komen en mee te gaan met het verhaal van de ander. Deze oefening deed ik met Jet en het heeft me zodanig geraakt dat ik de oefening later deelde met collega's in het traject Pedagogisch Tact. Ook de kennismaking met Roek Lips en alle verhalen en inzichten over mens-zijn waren bijzonder inspirerend. De dankbaarheid waar Paul de Blot zo prachtig over sprak en het advies om iedere dag een mooie herinnering op te schrijven. De vraag 'Wie ben ik?' van Joke Hermsen en haar boek ["Stil de tijd"](#) over het belang van rust. Maar ook [Jan Bransen](#) die zo duidelijk maakte hoe belangrijk het is om te beginnen met vertrouwen.

De Hannah archipel

Met collega cursisten Jet en Inge dook ik in de gedachten van [Hannah Arendt](#) en we presenteerden over het belang van gezag, de school als tussenruimte en verantwoordelijkheid. We noemden onszelf "De drie Hannah's" en werden een studeer- en intervisiegroepje dat hopelijk zal blijven bestaan na deze reis.

Het eiland Tact

Terwijl ik mijn pedagogisch kompas probeerde te volgen, met mijn opdracht om iedereen écht te zien, waarover later meer, kwam er ineens een bijzonder mooi eiland in zicht. Op het eiland Tact stond mijn collega Rob een beetje alleen. Hij verzorgde het traject [Pedagogisch Tact](#), samen met [Martijn van het Nivoz](#), die er mee zou stoppen. Rob vroeg me of ik samen met hem het traject verder vorm wilde geven, in het begin met ondersteuning van Martijn. Ik voelde me vereerd en zonder er verder over na te denken, zei ik ja! Een kans om de diepte in te gaan en om docenten iets waardevols en krachtigs mee te geven, zonder een leidinggevende te zijn. Me kunnen richten op de inhoud geeft me ruimte. Een mooie ontdekking en een mooie uitdaging.

Inmiddels heb ik al een aantal bijeenkomsten met Rob mogen organiseren en, hoewel ik me zeker nog niet bekwaam genoeg voel en ik nog veel wil en mag leren, geniet ik van de middagen met de twee groepen en de stappen die de deelnemers, met ons, maken. De drie bollen en de [Theorie U](#) krijgen steeds meer betekenis, door het zelf te ervaren en uit te leggen. "Op het goede moment het juiste doen, óók in de ogen van de leerling (waar ik aan toe wil voegen: en je collega en jezelf)."

Met Rob heb ik het idee om onszelf binnen Ithaka meer zichtbaar te maken voor collega's. We kunnen nog meer betekenen voor de docenten en de leerlingen dan we nu doen. Mijn wens is om op Ithaka daadwerkelijk de pedagogische opdracht op een positieve manier leidend te laten zijn. Zodat we echt die veilige haven kunnen zijn en blijven en de leerlingen zelfs een stukje daarvan mee kunnen geven als ze Ithaka weer verlaten.

Cyclopische onvoldoendes

Tegelijkertijd was en ben ik decaan en daarmee verantwoordelijk voor het goede verloop van de doorschakeling van onze leerlingen naar het reguliere VO. Regelmatig bezoek ik scholen, kijk ik mee in lessen en heb ik gesprekken met docenten over hun ervaringen met Ithaka-leerlingen. Gevoelsmatig wil ik onze leerlingen verdedigen als een docent het gesprek begint met de onvoldoendes op het rapport. Als een eiland vol cyclopen is voor mij de confrontatie met collega's die de leerlingen niet echt zien en te snel hun oordeel klaar hebben. Ik probeer me te richten op het potentieel van deze collega's, terwijl ik wel naast de leerlingen blijf staan. Want is het niet juist de zorg om de leerling die deze docenten zo naar cijfers doet kijken? In plaats van uitleggen en verdedigen, stel ik vragen. Ik doe met de docent samen een pas op de plaats en we zoeken samen een andere weg.

Boven water

Om ruimte te maken voor de plotseling grote stroom nieuwe leerlingen, werd besloten dat de Ithaka-uitstroomleerlingen al direct na de meivakantie naar het VO zouden gaan. Er kwam in deze periode die we de 'versnelde overstap' noemen, veel boven water. Wanneer we door de eerste weerstand heen keken, zagen we vooral de hulpvraag. Docenten en zorgcoördinatoren die behoefte hebben aan meer kennis en kunde over hoe ze Ithaka-leerlingen in de klas beter kunnen ondersteunen. Samen met mijn collega-decaan schreef ik een plan om het decanaat volgend schooljaar uit te breiden en meer samen te werken met de VO scholen. Hopelijk krijgen we de ruimte om dit plan, onze bedoeling, uit te voeren.

Woeste golven

Gedurende zijn reis bedwong Odysseus woeste golven. Mijn worsteling, of wel [‘fabulous struggle’](#) bestond uit het maken van keuzes. De startvragen ‘Ben ik een leider?’, ‘Ben ik een leidinggevende?’ en ‘Wat maakt me echt gelukkig en trots?’, blijven op me afkomen. Gedreven door de behoefte aan verandering en groei en een groot hart voor de leerlingen zal ik ongetwijfeld om me heen blijven kijken. Met twee mooie drijvers in het vizier, Pedagogisch Tact en het decanaat, voelen de golven nu iets rustiger en kan ik mijn koers op Ithaka vervolgen. De prachtige reacties van mijn mede-cursisten draag ik mee!

“Jij bent al een pedagogisch leider.”

“Geen keuzevrijheid zonder richting.”

“Omarm je keuze!”

“Kies voor jezelf, dan kies je ook voor je leerlingen.”

De echte vraag

Als laatste actie in het traject Pedagogisch Leiderschap namen Jet en Inge de tijd om met mij op zoek te gaan naar 'The Right Question'. Vanuit mijn vraag "In hoeverre geef ik mijn leerlingen en collega's écht vertrouwen?" startten we een gesprek over het woord écht. Wat is echt vertrouwen voor mij en waarom is dat zo belangrijk voor mij? Het woord écht staat ook in mijn pedagogische opdracht: "*Iedere leerling écht zien*". De nadruk door het woord 'echt' koppelden Jet en Inge terug naar mijn eigen gevoel. Ik neem daarom een belangrijke vraag mee terug naar Ithaka: "Ervaar ik écht vertrouwen en word ik écht gezien?". Het antwoord weet ik nog niet maar ik voel dat ik er iets mee moet doen.

Terug op Ithaka

Na mijn reis kom ik terug op Ithaka vol met plannen en vragen. Zoals Odysseus nog niet klaar was toen hij terugkwam op Ithaka, vervolgen de leerlingen ook hun reis na hun tijd op Ithaka. En zo is mijn reis ook nog lang niet ten einde...

Want, zoals het gedicht in het boek eindigt:

"Als je er bent, ben je er nog niet"

Pedagogisch Leiderschap – Miranda Rijkers – Juni 2022